

toibuma ja kõige seisuste jõud hahas kosuma. Aga alalised sõjad olivad elukombeid toorestanud, Katholiigi kirik oli omaist waimulikust korrast täitsa ära langenud ja tema õpetus ei mõinud waimude toorust enam sugugi puhastada. Seda rahu aega ja rikkuse kosumist ei tarwitatud siis ka mitte õigel wiisil, waidrohkem määramata pillamises ja tooreiks pidudeks.

\* \* \*

Masket kohut mõistab wana aeaolu kirjutaja nende meie kodumaa eluwiihude peale, mis siin wiieteistkümnema aasta-ajaa keskuste aastate sees walitsejowad. Elu kõrkuse nuhtluseks ütleb tema kõiki järgmist õnnetust tulnud olema. Wõib olla, et Kesh, kui üks waimulik mees, ilmaliku rõõmu ja elukõrkuse üle karmimast kohut mõistis, kui teised seda teinud oleksiwad. Meie ei taha toorust, kõrkust, pillamist ja raiskamist kuidagi wabanda, ühe asja üle peame aga selle aea kohta oma rõõmu tunnistama:

Eiwiimaa sugud ja seisused ei olnud sel aeaal mitte tülis ja waenus üksteise wasta. — Saljajugust mõisnikud olivad ülemad ja walitsejad; Cesti sugust talupojad olivad alamad ja seisjowad walitsuse all; aga „orjad“ ei olnud Cesti sugust talupojad mitte, waid olivad waldade kodanikud. Ja

ülemad ja alamad mõtsiwad üksteise rõõmust ja pidudest osa, nii toored need ka iganes olla mõtsiwad. Ja alamate wälja kurnamisest ei mõinud sel aeaal ka suuremat juttu olla, sest igal seisusel näib oma kohaliste pidude tarwis warandust olnud olema.

Aga pitka rahu-aega ei tarwitatud mõislikust; pidudest sigisjowad pillamised, mis warandust neelajiwad ja rahwast mehifest meelest wõerutajiwad. Sedawiisi ei suutnud Eiwiimaa erariik järgmiste raske aegade wasta panna ja pidi langema ja lagunema. Waewalt oli 50 aasta peale kaubeldud rahu-aeg möödas, siis langesiwad Wenelased rõõwides ja põletates sisse. Teiselt poolelt hakkasjowad Poolakad tungitama. Rootslased ja Daanlased mõtsiwad tülidest osa; seepidi tõusjowad erakonnad.

— Aastal 1562 pani wiimane Heermeister, Gotthard Kettler oma ameti maha; Mõega Rittrete Selts lagunes ära. Kuuramaa ja Semgallia saiwad Herzogi riigiks, Gotthard Kettleri all, Eiwiimaa langes Poola riigi, Cesti-  
maa Rootsi riigi kätte.

Rahu ei tulnud mitte. Poola walitsus kiusas ja rufus Ewangeli kirikut. Rootsi riik sai wäliste sõdade sisse mässtitud, ja mõlemad riigid isekeskis jattusiwad sõtta, mis mõlemaid nõrgendas ja wälja kurnas. Wenelased langesiwad aeg aeaal ja